

Landstingsstyrelsens förslag till beslut

Motion 2008:25 av Vivianne Gunnarsson m.fl. (MP) om tredjepartsinträde på el- och fjärrvärmenäten

Föredragande landstingsråd: Gustav Andersson

Ärendet

Motionärerna föreslår tredjepartsinträde på el- och fjärrvärmenäten.

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslår landstingsfullmäktige besluta

att anse motionen besvarad.

Det är en angelägen fråga att göra det möjligt för olika producenter att sälja sitt överskott av el och värme till kraft- och fjärrvärmenäten. Detta gäller såväl större som mindre el- och värmeproducenter. Fördelarna med ökad konkurrens i fjärrvärmenäten är flera, bland annat ökad energihushållning när spillvärme tas tillvara.

I dag finns både tekniska och regelmässiga hinder för att öppna upp fjärrvärmenätet för olika energiproducenter. De tekniska hindren är bland annat att den fjärrvärme som kan återvinnas inom Locums fastighetsbestånd inte har den temperatur som krävs för att värmen ska kunna levereras direkt till fjärrvärmenätet, vilket motionären föreslår. Elproduktionsanläggningar måste också ha en viss storlek och teknisk standard för att kopplas till fjärrvärmenäten.

Näringsdepartementet har nu tillsatt en utredning som ska studera förutsättningarna för att införa ett lagstadgat tredjepartsinträde till fjärrvärmenäten, vilket kan leda till en effektivare värmemarknad med lägre fjärrvärmepriser och förbättrad miljö. Landstingsstyrelsen avvaktar utredningens förslag på lösningar på de lagliga och tekniska hinder som finns för att öppna upp fjärrvärmenäten för mindre energiproducenter.

Bilagor

- 1 Motion 2008:25
- 2 Locum AB:s yttrande

Behandling i landstingsstyrelsen

Landstingsrådsberedningen behandlade ärendet den 6 maj 2009.

Landstingsstyrelsen behandlade ärendet den 19 maj 2009.

Vid behandlingen i landstingsstyrelsen yrkades bifall dels till landstingsrådsberedningens förslag, dels till MP-ledamotens förslag.

Landstingsstyrelsens beslut fattades utan omröstning.

MP-ledamoten reserverade sig:

”Landstingsstyrelsen föreslås föreslå fullmäktige besluta *att* bifalla motionen

Det är en angelägen fråga att göra det möjligt för olika producenter att sälja sitt överskott av el och värme till kraft- och fjärrvärmenäten. Detta gäller såväl större som mindre el- och värmeproducenter. Fördelarna med ökad konkurrens i el- och fjärrvärmenäten är flera. Små producenter kan få ytterligare ett ekonomiskt incitament för att öka användningen av miljövänliga alternativ för eget bruk. Det ökar den totala energihushållningen.

Den statliga utredningen ’Bättre kontakt via nätet – om anslutning av förnybar elproduktion’ SOU 2008:13 behandlar villkoren för att ansluta förnybar elproduktion också från mindre producenter. En proposition förväntades första kvartalet 2009 i frågan men har ännu inte aviserats. Nu krävs tydligen ytterligare analyser i frågan. Detta försenar en reform som skulle stödja utvecklingen av mer produktion av förnyelsebar el samt av teknikutvecklingen på området.

I regeringens proposition, Fjärrvärmelag m.m. (prop. 2007/08:60), aviserades att frågan om tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten kommer att utredas. Direktiven till denna utredning, beslutades den 22 januari 2009, för att stärka förutsättningarna för konkurrens på fjärrvärmemarknaderna. Detta arbete ska avrapporteras senast den 30 april 2010.

Det är redan idag möjligt, i enlighet med fjärrvärmelagen (2008:263), att initiera en förhandling med Fortum om tillträde. Om den politiska viljan finns är det bara att börja. De tekniska och regelmässiga hinder som finns för att öppna upp fjärrvärmenätet för olika energiproducenter bör undanröjas snarast men de möjligheter som redan finns bör utnyttjas.

LS 0806-0589

Ökad energihushållning och produktion av el och värme från förnyelsebara källor är nödvändigt för att motverka klimatförändring. En kostnadspress är bra för att frigöra medel till att klara nödvändiga klimatinsatser. Erfarenhet av småskalig el- och värmeproduktion är bra för teknikutvecklingen och för mindre producenters plånböcker.

Därför ska Stockholms läns landsting intensifiera sitt arbete med att bli en aktivare producent av el och värme både för egen användning och om ett överskott uppstår för försäljning. Detta förutsätter också att det finns en politisk vilja att trycka på om beslut som förverkligar denna utveckling.

Det krävs handlingskraft och praktiska genomföranden istället för ytterligare utredningar. I stället för att vänta på nya regeringsförslag bör landstinget nu i praktiken pröva de möjligheter den nuvarande lagen erbjuder.”

Ärendet och dess beredning

Vivianne Gunnarsson m.fl. (mp) har i en motion (bilaga), väckt den 10 juni 2008, föreslagit landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta *att* Locum AB omedelbart gör ett avtal med Fortum om att få sälja överskottsvärme från landstingets fastigheter till fjärrvärmenätet, *att* omedelbart begära att få betraktas som mindre elproducent och därmed bli berättigad att sälja överskott av el till elnätet, *att* hemställa hos regeringen om att göra det möjligt för envar att kunna sälja överskott av el till nätet, s.k. tredjepartsinträde.

Yttranden har inhämtats från landstingsdirektören och Locum AB.

Landstingsdirektören har i tjänsteutlåtande den 9 januari 2009 föreslagit landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta *att* avslå motionen.

Förvaltningen har berett detta tjänsteutlåtande dels genom att göra en egen bedömning och dels genom att beakta Locums tjänsteutlåtande. Eftersom motionen berör dels fjärrvärmemarknaden och dels elmarknaden är svaret uppdelat med hänsyn till detta.

Fjärrvärmemarknaden

Locum anför i sitt svar att den fjärrvärme som kan återvinnas inom fastigheterna inte är av den temperatur som erfordras för direkt leverans till fjärrvärmenätet. På grund härav nyttjas i stället överskottsvärmen i så hög grad som möjligt i interna värmeåtervinningssystem. Locum följer emellertid den tekniska utvecklingen inom energiområdet för att bevaka förändringar i energiproduktion, energianvändning och regelverk i sådan riktning att annan användning av överskottsvärmen än den nuvarande kan bli

aktuell. För närvarande bedöms dock inte direktleverans av överskottsvärme in i fjärrvärmenätet vara möjlig.

Elvärmemarknaden

Frågan om regelverk för mindre elproducenters leverans av el till nätet utreds för närvarande i Näringsdepartementet. En proposition kan komma att läggas fram för Riksdagen under första kvartalet 2009. Inriktningen för propositionsarbetet är att åstadkomma en regelförenkling kopplad till elproduktionsanläggningens tekniska utförande och storlek. Om propositionen resulterar i lagstiftning kommer envar som har en elproduktionsanläggning att kunna leverera el till nätet. Mot bakgrund av saken bedömer därför Locum att några åtgärder av det slag som föreslås i motionen inte är nödvändiga.

Miljökonsekvenser av beslutet

Beslutet medför inga konsekvenser för miljön jämfört med nuläget.

Locum AB har den 23 december 2008 avgett yttrande (bilaga).

Bilagor

Motion 2008:25

Dagens inomhusklimat drivs av sofistikerade klimatanläggningar som karaktäriseras av en balans mellan värme och kyla kompletterat med luftreningsanläggningar, ofta med fönster som inte går att öppna. I denna komplicerade inomhusmiljö måste fastighetsägare betala för både värmeförsörjningen, kylningen och till och frånluftsförsörjningen samt den el som åtgår för driften.

Fjärrvärme är den absolut mest dominerande uppvärmningsformen inom Stockholms läns landstings verksamheter. Då fjärrvärmen produceras med ickefossila bränslen är det en uppvärmningsform som bidrar till minskad klimatpåverkan. Tyvärr är den fjärrvärme som produceras i Stockholms stad och län inte alltigenom genererad av ickefossila bränslen. Dessutom sker produktionen utifrån en marknad som kännetecknas av monopol för nätet. Den ende ägaren till nätet kan producera med den bränslemix denne önskar och sätta pris utan konkurrens. Detta har lett till att värmepriserna är onödigt höga i Stockholm, vilket medför att landstinget betalar en högre kostnad än nödvändigt för uppvärmning.

Samma bolag producerar även fjärrkyla enligt samma monopolsituation, vilket medför att landstinget betalar mer än nödvändigt även för kylning.

Det borde vara möjligt för kommuner, landsting, verksamheter och enskilda att leverera spillvärme till nätet och det borde vara möjligt för flera producenter att kunna använda nätet på samma sätt som elnätet eller järnvägsspåren s.k. tredjepartsinträde. I Stockholms Läns Landsting hanterar LOCUM värmeförsörjningen för fastigheterna. LOCUM bör därför avtala med värmeleverantören Fortum om att få lämna överskottsvärme till nätet.

För el gäller att fler producenter kan använda nätet. Därmed kan konsumenten välja elbolag och produktionsmix. Det är även möjligt att köpa el från förnyelsebara källor s.k. grön el, vilket landstinget gör i stor utsträckning.

Kommuner och landsting är stora förbrukare av el och värme och har gått före i att arbeta fram miljöprogram som innebär en successiv övergång till grön el och värme/kyla baserad på förnyelsebara källor. När nu byggnadstekniken utvecklas mot allt bättre miljöanpassning och till låg energiförbrukning i lågenergihus, passivhus och t.o.m. hus som vissa tider på året kan generera energi bör det finnas möjlighet att överföra el till nätet för kommuner, landsting och verksamheter såväl som för privata hushåll. Detta är fullt möjligt i t.ex. Tyskland. I det nyligen avgivna betänkandet SOU 2008:13, "Bättre kontakt via nätet – om anslutning av förnybar elproduktion" stöds

LS 0806-0589

möjligheten för mindre kraftproducenter att ansluta till nätet men fortfarande sägs inget om verksamheter eller privata hushålls möjligheter att leverera till nätet vissa tider. Det är ett stort hinder för utvecklingen av ett hållbart samhälle att inte denna möjlighet finns. Mellan raderna i utredningen kan spåras att det är av omtanke till de kraftproducenter som genererar el från vattenkraft och kärnkraft som man håller tillbaka möjligheten för envar att leverera till elnätet.

Arbetet med att motverka klimatförändringarna hindras genom reglerna för såväl värme/kyla- marknaden som för el/kraftmarknaden.

Vi föreslår

att Stockholms LOCUM omedelbart gör ett avtal med Fortum om att få sälja överskottsvärme från landstingets fastigheter till fjärrvärmenätet

att Stockholms läns landsting omedelbart begär att få betraktas som mindre elproducent och därmed bli berättigad att sälja överskott av el till elnätet

att Stockholms läns landsting hemställer hos regeringen om att göra det möjligt för envar att kunna sälja överskott av el till nätet, s.k. tredjeparts-inträde.

Stockholm den 10 juni 2008

Vivianne Gunnarsson Raymond Wigg Lena-Maj Anding

Åke Askensten Agneta Boström Cecilia Engström

Sigvard Lindblom Ann-Sofi Matthiesen Kaija Olausson

Helene Sigfridsson

Landstingsstyrelsens förvaltning, registraturen
Box 22550
104 22 Stockholm

Remissvar: Motion 2008:25 om tredjepartsinträde på el- och fjärrvärmenäten

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	1
Förslag i motionen	2
Fjärrvärmemarknaden	3
Nuvarande regelverk samt utredningsbakgrund	3
Nuvarande status, slutsatser och Locums svar	4
Elmarknaden	5
Nuvarande regelverk.....	5
Utredningsförslag	6
Nuvarande status, slutsatser och Locums svar	7

Miljö & Teknikavdelning
Miljöchef
Saija Thacker

2008-12-23

LOC 0809-0916

Förslag i motionen

Motionen behandlar s.k. tredjepartsinträde på el- och fjärrvärmenäten och belyser de hinder som idag finns för tillträde generellt. Vidare tar motionen fasta på landstingets möjligheter att via Locum agera på dessa områden.

Motionen föreslår:

- att Stockholms LOCUM omedelbart gör ett avtal med Fortum om att få sälja överskottsvärme från landstingets fastigheter till fjärrvärmenätet
- att Stockholms läns landsting omedelbart begär att få betraktas som mindre elproducent och därmed bli berättigad att sälja överskott av el till elnätet
- att Stockholms läns landsting hemställer hos regeringen om att göra det möjligt för envar att kunna sälja överskott av el till nätet, s.k. tredjepartsinträde.

Besvarande av motionen är uppdelat på el – och fjärrvärmemarknaderna, eftersom de styrs av olika regelsystem och styrmedel.

Fjärrvärmemarknaden

Elmarknaden har en tydlig uppdelning mellan elproduktion, elnät och elförsäljning. Fjärrvärmemarknaden har idag inte samma tydliga regelverk kring hur till exempel överskottsvärme kan säljas från en befintlig kund till befintlig fjärrvärmeleverantör. Nedan beskrivs nuvarande regelverk och den utredning som lett fram till dagens fjärrvärmelag. Utifrån denna bakgrund ges svar på aktuell motion.

Nuvarande regelverk samt utredningsbakgrund

Motionen som ska besvaras har som rubrik "Motion 2008:25 om tredjepartsinträde på el- och fjärrvärmenät" vilket i fjärrvärmesammanhang egentligen inte finns reglerat i nuvarande lagstiftning utan endast möjliggörs utifrån förhandling mellan parterna.

Tredjepartstillträde som företeelse är i allmänhet inte entydigt definierat. I fjärrvärmeutredningens betänkande (SOU2005:33) redovisas en karta över hur omfattande ett tredjepartstillträde kan utformas med avseende på grad av reglering och öppenhet.

Fjärrvärmelagen, som infördes den 1 juli 2008 och reglerar dagens förhållanden mellan parter på fjärrvärmemarknaden, har följande text som behandlar ämnet "Förhandling om tillträde till rörledning":

37 § Om ett fjärrvärmeföretag får en begäran om tillträde till rörledningarna från någon som vill sälja värme till fjärrvärmeverksamheten eller använda ledningarna för distribution av värme, ska fjärrvärmeföretaget förhandla om tillträde med den som gjort begäran. Skyldigheten att förhandla innebär att fjärrvärmeföretaget ska försöka komma överens om ett tillträde med den som begärt det.

Om någon överenskommelse inte kan träffas om tillträde, ska fjärrvärmeföretaget ange skälen för att tillträde inte medges.

I samband med att fjärrvärmelagen trädde i kraft inrättade regeringen Fjärrvärmenämnden som arbetar med medlingsfrågor om fjärrvärme. Nämnden som är en självständig organisatorisk enhet inom Energimyndigheten har till uppgift att vara en medlingsfunktion vid förhandlingar mellan fjärrvärmeföretag och fjärrvärmekunder om villkor för fjärrvärme enligt fjärrvärmelagen (2008:263). Nämnden ska även medla vid förhandlingar mellan fjärrvärmeföretag och de som vill få tillträde till fjärrvärmeledningarna.

Miljö & Teknikavdelning
Miljöchef
Saija Thacker

2008-12-23

LOC 0809-0916

Sammantaget finns det således en skyldighet för fjärrvärmeföretagen att förhandla men det finns inga sanktioner eller andra åtgärder om medlingen inte leder till en uppgörelse.

När regeringen presenterade sin proposition om en fjärrvärmelag den 14 februari 2008 aviserades också om en fortsatt och fördjupad utredning av tredjepartstillträde. Även Energimyndigheten bedömer att frågan om tredjepartstillträden inte är helt genomlyst och att en fördjupad utredning är relevant.

Direktivet till en sådan utredning är under utformande och kommer sannolikt att offentliggöras under innevarande vinter.

Nuvarande status, slutsatser och Locums svar

Landstinget köper idag via Locum totalt ca 230 GWh fjärrvärme och har knappt 150 fjärrvärmeabonnemang. Den värmemängd som idag är möjlig att återvinna har egentligen ett begränsat värde att leverera till fjärrvärmenätet då det inte rör sig om en prima leverans, det vill säga att rätt temperatur för direkt leverans kan erhållas. Den värmeenergi som kan tillvaratas används istället i så hög grad som möjligt i interna värmeåtervinningssystem.

Framtida tekniska möjligheter och synergier inom energisystemet (värme, kyla och el) i landstingets lokaler kan göra det intressant att även kunna leverera olika energiformer in på det publika nätet. En av dessa energiformer kan vara värme.

Slutsatsen är att nuvarande lagstiftning ger möjlighet att påkalla förhandling om och när det finns en värmeleverans som bedöms som intressant med avseende på ekonomi och miljövärden. I praktiken är det emellertid fjärrvärmeleverantören som sätter villkoren för detta.

Mot denna bakgrund är Locums bedömning att motionens att – sats:

- att Stockholms LOCUM omedelbart gör ett avtal med Fortum om att få sälja överskottsvärme från landstingets fastigheter till fjärrvärmenätet

inte i nuläget kräver några speciella aktioner. Däremot finns det självklart anledning att nogsamt följa teknikutvecklingen avseende energianvändning och energiproduktion tillsammans med ev. framtida utformning av regelverket.

Elmarknaden

Nuvarande regelverk

För att kunna använda el eller producera el krävs i formell mening två avtal:

- Elhandelsavtal
- Nätavtal

När det gäller elhandelsavtal finns sedan år 1996 en konkurrensutsatt elmarknad, som innebär att kunder och elproducenter fritt kan avtala om elleveranser resp. elproduktion. Ellagen (SFS1997:857) utgör det lagliga ramverket för såväl elhandel som elnätverksamhet. För att bedriva elnätverksamhet krävs koncessioner av nätägaren. För fjärrvärmeverksamhet finns ej något sådant krav om koncessioner i Sverige. Norge däremot har valt att införa koncessioner även för fjärrvärmeverksamhet.

På det lokala planet finns inom elområdet s.k. områdeskoncessioner. Den nätägare som innehar en sådan områdeskoncession är ”skyldig att på skäliga villkor ansluta en elektrisk anläggning inom området”. Med ”elektrisk anläggning avses såväl förbrukande anläggningar som elproducerande anläggningar”. Generellt gäller för elproducerande anläggningar (3 kap. 14§ i ellagen) att:

”Kostnaden för en mätare med tillhörande insamlingsutrustning och för dess installation i inmatningspunkten hos en elproducent skall av nätkoncessionshavaren debiteras elproducenten. Detta gäller inte de elproducenter som avses i 4 kap. 10 §.”

I 4 kap. 10 § i nuvarande ellag behandlas nättarifferna för små elproducerande anläggningar under 1500 kW genom följande skrivning:
”En innehavare av en produktionsanläggning som kan leverera en effekt om högst 1500 kilowatt ska för överföring av el betala endast den del av avgiften enligt nättariffen som motsvarar den årliga kostnaden för mätning, beräkning och rapportering på nätkoncessionshavarens nät. Innehavaren skall dessutom betala engångsavgift för anslutning.”

En elproducent har vidare rätt till ersättning för den ”nätnytta”, som elproduktionsanläggningen gör (3 kap. 15§ i ellagen).

Utredningsförslag

Villkoren för att ansluta förnybar elproduktion har behandlats av den statliga utredningen SOU 2008: 13, "Bättre kontakt via nätet - om anslutning av förnybar elproduktion" ledd av prof. Lennart Söder. I sammanfattning föreslår utredningen när det gäller **tarifferna** att:

"Utredningen föreslår att den nuvarande reducerade nätavgiften för mindre elproduktionsanläggningar enligt ellagen 4 kap 10 § tas bort och ersätts med en begränsad avgift för överföring av el för all ny elproduktion som uppfyller förutsättningarna för att tilldelas elcertifikat. Avgiften för överföring av el för dessa begränsas till maximalt 3 öre per kWh plus fast kostnad för den årliga kostnaden för mätning, beräkning och rapportering på koncessionshavarens nät, under 10 år. I de fall ordinarie tariff överskrider 3 öre per kWh återgår tariffen till ordinarie nivå efter 10 år från idrifttagande. Nättariffen fastställs av nätföretaget. Den ska enligt lagen vara skälig och det är Energimarknadsinspektionens uppgift att övervaka att den är det. Begränsningen avser avgiften för överföring av el exklusive nätnyttoersättning."

Utredningen föreslår också **förenklingar av mätningen** för mindre produktionsanläggningar genom:

"att det i ellagen (1997:857) införs ett undantag så att produktionsanläggningar som är anslutna till lågspänning med en säkringsnivå om högst 63 ampere inte behöver mätas och rapporteras över tiden. För dessa anläggningar ska schablonmetod tillämpas vid mätning och rapportering. Elproducenten har dock rätt att kräva timvis mätning och rapportering men då har nätägaren rätt att ta betalt för detta. För den som är elanvändare på årsbasis, men samtidig elproducent ska endast en abonnemangsavgift debiteras. Den av nettokonsumtionen respektive nettoproduktionen som uppnår högst effekt på årsbasis bestämmer vilken abonnemangsnivå som ska gälla."

Anläggningar som kräver mindre än 63 A mätarsäkring har en max. effekt på ca 44 kW. Vidare föreslår utredningen **förenkning i elcertifikattilldelningen** för dessa små anläggningar, som innebär att de kan få elcertifikat utan nuvarande krav på komplicerad rapportering och timmätning.

Miljö & Teknikavdelning
Miljöchef
Saija Thacker

2008-12-23

LOC 0809-0916

Utredningens syfte (och bedömning) är därmed att få till en så samhällsekonomisk utbyggnad av den förnybara elproduktionen som möjligt.

Nuvarande status, slutsatser och Locums svar

Den ovan omtalade utredningen är överlämnad till Näringsdepartementet i februari 2008. På Näringsdepartementet pågår en närmare analys av utredningens förslag. Vissa av utredningens förslag ang. koncessionsfrågor har redan verkställts. Regeringen fattade i november 2008 beslut om att möjliggöra för att det interna nätet i en vindkraftspark ska kunna byggas utan krav på nätkoncession, som ett led i arbetet med att öka utbyggnaden av förnybar energi.

Underhandkontakter med tjänstemän på Näringsdepartementet har givit vid handen att det krävs ytterligare analyser av de frågor som är förknippade med förenklingen av mätning, elcertifikatsystemet och därmed tillhörande skattefrågor. Enligt uppgift planeras en proposition under första kvartalet 2009.

Inriktningen för utredningen och de pågående analyserna inom departementet är att regelförenklingen är kopplad till anläggningarnas tekniska utförande och storlek (exempelvis mindre än 63 A). Däremot finns det inga andra kriterier och krav på själva ägaren av elproduktionsanläggningarna som skulle inkludera eller exkludera möjligheterna att få ta del av förenklingarna och kostnadsreduktionerna för små elproduktionsanläggningar.

Slutsatsen är då; Givet att det kommer en lag för små elproduktionsanläggningar, som förenklar och sänker kostnaden för sådana anläggningar, så får alla aktörer ta del av dessa "favörer". Det betyder då att alla fysiska personer (privatpersoner) och alla juridiska personer (offentliga organ, privata företag etc.) kan investera i små elproducerande anläggningar och omfattas av de nya reglerna. Mot denna bakgrund är Locums bedömning att motionens att – satser:

- att Stockholms läns landsting omedelbart begär att få betraktas som mindre elproducent och därmed bli berättigad att sälja överskott av el till elnätet
- att Stockholms läns landsting hemställer hos regeringen om att göra det möjligt för envar att kunna sälja överskott av el till nätet, s.k. tredjepartsinträde.

Miljö & Teknikavdelning
Miljöchef
Saija Thacker

2008-12-23

LOC 0809-0916

inte i nuläget kräver några speciella aktioner gentemot statliga myndigheter eller regeringen från Stockholms läns landsting. Däremot finns det självklart anledning att nogsamt följa utvecklingen av regelverket och planera för en egen förnybar elproduktion, där det finns gynnsamma yttre förutsättningar.

Saija Thacker
Miljöchef